

Σχόλια LIFE MareNatura στη δημόσια διαβούλευση επί της ΕΠΜ 8β: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Νοτίου Αιγαίου – Δωδεκανήσων (μέρους) και Κυκλάδων (2η Ομάδα Περιοχών).

Ιούνιος 2024

Με το παρόν εκφράζονται οι απόψεις των εταίρων του έργου [LIFE MareNatura](https://www.lifemarenatura.eu/) (<https://www.lifemarenatura.eu/>) καθώς και του ειδικού συνεργάτη πολιτικής του έργου, The Green Tank επί της ΕΠΜ 8β: Περιοχές Natura 2000 των Περιφερειακών Ενοτήτων Νοτίου Αιγαίου – Δωδεκανήσων (μέρους) και Κυκλάδων (2η Ομάδα Περιοχών).

Κρίνουμε θετικό ότι η ΕΠΜ του Νοτίου Αιγαίου τέθηκε σε δημοσιότητα, ειδικά, καθώς αφορά περιοχή που συμπίπτει με την πρόσφατη δέσμευση της χώρας για τον χαρακτηρισμό ενός νέου θαλάσσιου πάρκου στο Αιγαίο.

Οι απόψεις, σχόλια και προτάσεις που υποβάλλονται στην παρούσα διαβούλευση παρουσιάζονται ανά κεφάλαιο και αφορούν κυρίως την ανάγκη επέκτασης της περιοχής μελέτης της ΕΠΜ και των προτεινόμενων προστατευόμενων περιοχών στις οποίες καταλήγει ώστε να καλύπτονται σημαντικές οικολογικά θαλάσσιες εκτάσεις.¹

Κεφάλαιο 1

1.2 Περιοχή μελέτης / 1.3. Προσδιορισμός ευρύτερης περιοχής μελέτης

Η Ελλάδα μετά την εκκίνηση της κατάρτισης των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για τις περιοχές Natura 2000 υιοθέτησε με νόμο δεσμεύσεις σχετικά με τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων περιοχών (ν. 5037/2023), τις οποίες μάλιστα διέυρνε περαιτέρω το 2024 κατά την 9^η Συνδιάσκεψη για τους Ωκεανούς (Our Ocean Conference). Συνεπώς, θα πρέπει να εξεταστεί πώς θα διευρυνθεί η περιοχή μελέτης της ΕΠΜ ώστε να συνεισφέρει πιο αποδοτικά σε αυτούς τους αναθεωρημένους στόχους.

Αυτή τη στιγμή όπως αναφέρεται και στο κεφάλαιο 2.1.4 μόνο μία (1) περιοχή Natura 2000 που καλύπτει η παρούσα ΕΠΜ είναι αμιγώς θαλάσσια, 14 εκ των 22 περιοχών Natura 2000 περιλαμβάνουν θαλάσσιο τμήμα και τέσσερις (4) περιοχές παράκτιο.

Προτείνεται η ΕΠΜ να συμπεριλάβει την ευρύτερη περιοχή μελέτης όπως οριοθετείται στην ενότητα 1.3 ως περιοχή μελέτης. Με αυτόν τον τρόπο, θα μπορέσει να επεκτείνει τις προστατευόμενες περιοχές στις οποίες καταλήγει (Κεφάλαιο 4) και στον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο πέρα από τις υφιστάμενες περιοχές Natura 2000 συμβάλλοντας στην επίτευξη των εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών στόχων της χώρας. Μία τέτοια προσέγγιση θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη συνοχή του εθνικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών της χώρας και θα επιτρέψει τον σχεδιασμό οικολογικών

¹ Σημειώνεται ότι η παρούσα συμβολή στη δημόσια διαβούλευση εκ μέρους του έργου LIFE MareNatura δεν εξαντλεί τη δυνατότητα υποβολής διακριτών σχολίων από τους εταίρους του έργου και του συνεργάτη πολιτικής.

διαδρόμων που να συνδέουν τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές και τον χαρακτηρισμό περισσότερων και μεγαλύτερων σε έκταση περιφερειακών ζωνών σε όλες τις προτεινόμενες προστατευόμενες περιοχές (στις τέσσερις (4) Σύνθετες Περιοχές Προστασίας της Βιοποικιλότητας και στο Εθνικό Πάρκο). Προς τον στόχο αυτό θα πρέπει να αξιοποιηθούν ήδη διαθέσιμα στοιχεία, όπως αυτά που αναφέρονται στο κεφάλαιο 2 σχετικά με τα ωκεανογραφικά και βιολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής, τα οποία όσον αφορούν στον θαλάσσιο χώρο δεν περιορίζονται αυστηρά στα όρια της περιοχής μελέτης της ΕΠΜ αλλά στην πράξη αποτελούν χαρακτηριστικά και της ευρύτερης περιοχής μελέτης με πιο ενδεικτικά τα είδη ευρείας επικράτειας που αναγνωρίζει η ίδια η ΕΠΜ. Επίσης, μπορούν να αξιοποιηθούν και πιο πρόσφατα δεδομένα που συλλέγονται στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου LIFE MareNatura. **Εφόσον η διεύρυνση της παρούσας ΕΠΜ δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί προτείνεται να εκπονηθεί συμπληρωματική, στην παρούσα, ΕΠΜ ώστε να καλυφθεί ως αντικείμενο αυτής η ευρύτερη περιοχή μελέτης.**

1.4 Στόχοι προστασίας του προστατευτέου αντικειμένου (σελ. 24)

Η παρούσα ΕΠΜ θέτει στόχους προστασίας που αντανakλούν την περίοδο εκκίνησης του έργου κατάρτιση τους και δεν έχουν επικαιροποιηθεί ώστε να ανταποκρίνονται στους νέους παγκόσμιους στόχους για τη βιοποικιλότητα όπως αποτυπώνονται στη Συμφωνία Κούνμινγκ-Μοντρεάλ, ήτοι να συνεισφέρουν στην επίτευξη χαρακτηρισμού 30% της θαλάσσιας έκτασης του πλανήτη ως προστατευόμενου ως το 2030. Επιπλέον, η πρόσφατα υπογραφείσα και από την Ελλάδα Συμφωνία για την Ανοιχτή Θάλασσα (Συμφωνία στο πλαίσιο της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας σε περιοχές πέραν της εθνικής δικαιοδοσίας, Σεπτέμβριος 2023) επίσης στοχεύει στην επίτευξη αυτού του στόχου. Σε πρόσφατη συνεδρίαση το Συμβούλιο Υπουργών Περιβάλλοντος της ΕΕ (19/6/2024), [αποφάσισε](https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2024/06/17/high-seas-treaty-council-gives-green-light-for-its-conclusion/) να προχωρήσουν οι διαδικασίες για τη σύναψη της Συμφωνίας εκ μέρους της ΕΕ. (<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2024/06/17/high-seas-treaty-council-gives-green-light-for-its-conclusion/>)

Ο στόχος 30X30 ήδη έχει αναγνωριστεί και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για τη Βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030. Οι νέοι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήδη υλοποιούνται με πιο πρόσφατη την υιοθέτηση του νέου Κανονισμού για την Αποκατάσταση της Φύσης, που αφορά στην αποκατάσταση σε καλή κατάσταση διατήρησης θαλάσσιων εκτάσεων με έμφαση σε προστατευόμενους τύπους οικοτόπων, εντός και εκτός περιοχών Natura και μεταξύ άλλων την εξασφάλιση συνοχής μεταξύ τους (άρθρο 5), στόχος ο οποίος αφορά και στην παρούσα ΕΠΜ ώστε να εξασφαλιστεί η συνεκτικότητα των προστατευόμενων περιοχών στις οποίες η ΕΠΜ καταλήγει.

Στην Ελλάδα έχει επίσης υιοθετηθεί ο στόχος χαρακτηρισμού 30% των εγχώριων υδάτων με το άρθρο 174 του νόμου 5037 (Α'78/29.3.2023). Μάλιστα, οι πλέον πρόσφατες δεσμεύσεις της χώρας, όπως αυτές ανακοινώθηκαν κατά την 9^η Συνδιάσκεψη για τους Ωκεανούς (Our Ocean Conference) που φιλοξενήθηκε στη χώρα μας τον Απρίλιο του 2024, επεκτείνουν τον στόχο παραπέρα (https://www.ourocean2024.gov.gr/wp-content/uploads/2024/04/A5_OOC-9_PROPOSED-COMMITMENTS_12.4.pdf). Η χώρα, πλέον [επιδιώκει](#) τον συνολικό χαρακτηρισμό τουλάχιστον 32% των εγχώριων υδάτων της ως προστατευόμενων. Ο

στόχος αυτός θα επιτευχθεί από τον χαρακτηρισμό ενός εθνικού πάρκου στην περιοχή του Αιγαίου, συνολική έκτασης 8000 χλμ², που θα υπερκαλύπτει τις υφιστάμενες περιοχές Natura 2000 έκτασης 545 χλμ². Το νέο αυτό Εθνικό Πάρκο, συνεπώς, αναμένεται ότι θα συμπίπτει και θα διευρύνει τις προστατευόμενες περιοχές στις οποίες καταλήγει η παρούσα ΕΠΜ, με την παρούσα να αποτελεί ήδη το πρώτο στάδιο στην επίτευξη αυτού του στόχου.

Προτείνεται οι στόχοι της παρούσας ΕΠΜ να επικαιροποιηθούν και να διευρυνθούν ώστε να ανταποκρίνονται στις νεότερες εξελίξεις της εθνικής, ευρωπαϊκής και διεθνούς πολιτικής και τις σχετικές δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα.

Κεφάλαιο 2

Από την παρουσίαση των στοιχείων που παρατίθενται στο κεφάλαιο 2 προκύπτει ότι τα είδη *Monachus monachus*, *Tursiops truncatus*, *Caretta caretta*, *Chelonia mydas*, *Larus audouinii*, *Phalacrocorax aristotelis*, *Calonectris diomedea*, *Puffinus yelkouan*, *Hydrobates pelagicus* απαντούν σε περισσότερες περιοχές Natura 2000 με θαλάσσιο τμήμα. Ως εκ τούτου, ειδικά για τα θαλάσσια και πελαγικά είδη πανίδας και ορνιθοπανίδας είναι σαφές ότι χρησιμοποιούν τον ευρύτερο θαλάσσιο χώρο πέρα από τα όρια των προστατευόμενων περιοχών καθώς είναι είδη ευρείας επικράτειας. Δεν είναι εξάλλου τυχαίο ότι αρκετές εκ των Οικολογικών Χωρικών Ενοτήτων (ΟΧΕ) και ειδικά οι ΟΧΕ «Θαλάσσια λιβάδια» και «Πέλαγος» που αναγνωρίζει η ΕΠΜ (βλ. Κεφ. 2.2.5), αφορούν σε αυτά τα είδη. Αντίστοιχη συμπεριφορά και ευρεία επικράτεια αναμένεται να εμφανίζει και το Κοινό δελφίνι (*Delphinus delphis*) το οποίο αποτελεί ένα από τα είδη για τα οποία τα κενά γνώσης είναι σημαντικά (βλ. σχόλιο στο Κεφάλαιο 3).

Επιπλέον, οι ΕΠΜ αποτελούν εκ του νόμου (άρθ. 47 παρ. 2 ν. 4685/2020) τις επιστημονικές μελέτες τεκμηρίωσης των Προεδρικών Διαταγμάτων που οδηγούν στον χαρακτηρισμό και τη ζωνοποίηση των εθνικά προστατευόμενων περιοχών και ειδικά των Εθνικών Πάρκων και των Περιοχών Προστασίας της Βιοποικιλότητας, ο σκοπός των οποίων ορίζεται επίσης εκ του νόμου (άρθ. 46 παρ. 1 και 2 ν. 4685/2020). Συνεπώς, ενώ οι περιοχές Natura 2000 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την κατάρτιση των ΕΠΜ, δεν πρέπει να αποτελούν το αποκλειστικό ή κύριο επίπεδο αναφοράς για την κατάρτιση των ΕΠΜ και των προτάσεων στις οποίες καταλήγουν, ειδικά δε όταν τα οικολογικά χαρακτηριστικά και δεδομένα είναι τέτοια που να επιτρέπουν την έκταση των εθνικών προστατευόμενων περιοχών να είναι μεγαλύτερη από εκείνη των περιοχών Natura 2000. **Τα στοιχεία που η ΕΠΜ παραθέτει ενισχύουν την πρότασή μας για διερεύνηση της περιοχής μελέτης ώστε να μπορέσει η παρούσα ΕΠΜ (ή συμπληρωματική ΕΠΜ αυτής) να εξετάσει την προοπτική χαρακτηρισμού μεγαλύτερων σε έκταση προστατευόμενων περιοχών στον θαλάσσιο χώρο ή / και τον χαρακτηρισμό πρόσθετων περιφερειακών ζωνών και οικολογικών διαδρόμων.**

Κεφάλαιο 3

Πολλά από τα κενά γνώσης που αναφέρονται στην ΕΠΜ, αναμένεται να καλυφθούν από το έργο LIFE MareNatura το οποίο έχει ως στόχο την αναχαίτιση των απειλών που αντιμετωπίζουν εννέα σημαντικά αλλά και ευάλωτα είδη της ελληνικής θαλάσσιας πανίδας (η μεσογειακή φώκια, η χελώνα καρέτα και η πράσινη χελώνα, τα κητώδη φυσητήρας, φώκαινα, ζιφιός και κοινό δελφίνι, και τα θαλασσοπούλια μύχος της

Μεσογείου και αιγαιόγλαρος) και την προστασία των θαλάσσιων βιοτόπων τους, είδη δηλαδή που αποτελούν προστατευτέα είδη και θεωρούνται σημαντικά από την παρούσα ΕΠΜ. Με την πρόσθετη γνώση που θα δημιουργήσει αναμένεται να καταλήξει σε προτάσεις για τον χαρακτηρισμό νέων θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, που θα διευρύνουν το δίκτυο Natura 2000 στην Ελλάδα. Αντίστοιχα, αναμένονται συμπληρωματικά στοιχεία και από το υπό εξέλιξη πρόγραμμα εμποπτείας των προστατευόμενων τύπων οικοτόπων και ειδών των ευρωπαϊκών οδηγιών για τη φύση (92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ). Υπό αυτό το πρίσμα, **η παρούσα ΕΠΜ θα πρέπει να αναγνωρίσει ότι νέα επιστημονικά δεδομένα θα συμπληρώσουν την εκτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης και θα οδηγήσουν στη διεύρυνση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών πέρα από την περιοχή μελέτης.**

Παρόλο που η περιοχή μελέτης αναφέρεται ως αρχιπέλαγος, η προστασία που προτείνεται αφορά σε «νησίδες» διακριτής προστασίας που καλύπτουν τις συγκεκριμένες υφιστάμενες περιοχές Natura 2000, οι οποίες δεν συνδέονται με θαλάσσιους οικολογικούς διαδρόμους. Αυτό δε παρά το γεγονός ότι τα «Θαλάσσια λιβάδια» και ειδικά το «Πέλαγος» αναγνωρίζεται από την ΕΠΜ ως Οικοσυστημική Χωρική Ενότητα (ΟΧΕ). Ωστόσο, το προτεινόμενο καθεστώς δεν καλύπτει τις ενδιάμεσες θαλάσσιες εκτάσεις μεταξύ των προστατευόμενων περιοχών. Την ίδια στιγμή όμως αρκετές από τις πιέσεις (θαλάσσια ρύπανση, θαλάσσιες μεταφορές, θαλάσσιος τουρισμός, αλιεία) δεν περιορίζονται στα όρια των περιοχών Natura 2000 αλλά επεκτείνονται ευρύτερα, ενώ δύναται να επηρεάσουν είδη ευρείας επικράτειας, όπως τονίζεται και από την ΕΠΜ (Κεφάλαιο 3, σελ. 151). Το γεγονός αυτό προσθέτει την ανάγκη εξέτασης της ευρύτερης περιοχής μελέτης αλλά και την προώθηση προτάσεων για την επέκταση των προτεινόμενων προστατευόμενων περιοχών ειδικά στο Πέλαγος και τις θαλάσσιες εκτάσεις, που συνδέουν τις υφιστάμενες περιοχές Natura 2000.

Κεφάλαιο 4

Η ΕΠΜ καταλήγει στην πρόταση χαρακτηρισμού τεσσάρων (4) Σύνθετων Περιοχών Προστασίας της Βιοποικιλότητας (Πάρου, Νάξου, Θήρας και Νήσου Αστυπάλαιας και γύρω νησίδων) και του Εθνικού Πάρκου Νησίδων Νοτίου Αιγαίου. Η ομαδοποίηση των 22 περιοχών Natura 2000 σε μεγαλύτερες εθνικά προστατευόμενες περιοχές κρίνεται θετική καθώς συνεισφέρει στη συνεκτικότητα των προστατευόμενων περιοχών. Επιπλέον, θετικό κρίνεται το γεγονός ότι σε ορισμένες εκτάσεις εντάσσονται στο καθεστώς εθνικής προστασίας και περιοχές πέρα από τα όρια των υφιστάμενων περιοχών Natura 2000. Ωστόσο, η χρήση αυτής της επιλογής είναι περιορισμένη. Ακόμα πιο περιορισμένη είναι η αξιοποίηση της δυνατότητας από τον νόμο ορισμού περιφερειακών ζωνών ενώ δεν αξιοποιείται σε καμία εκ των νέων προστατευόμενων περιοχών η δυνατότητα ορισμού οικολογικού διαδρόμου, παρά την αναγνώριση ότι τα θαλάσσια σημαντικά είδη στην περιοχή είναι ευρείας επικράτειας.

Συγκεκριμένα, προτείνονται τέσσερις (4) θαλάσσιες Περιφερειακές ζώνες,

- μία (1) στη Σύνθετη Περιοχή Προστασίας Περιφερειακής Ενότητας Πάρου (ΣΠΠΒ-01): «Θαλάσσια περιοχή νοτιοδυτικής Αντιπάρου» (σελ. 161).
- δύο (2) στη Σύνθετη Περιοχή Προστασίας Περιφερειακής Ενότητας Νάξου (ΣΠΠΒ02): «Θαλάσσια περιοχή Νικουριάς-Αμοργού» και «Θαλάσσια περιοχή Κάβος Σταυρός Νάξου» (σελ. 209)

- και (1) στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Νησίδων Νοτίου Αιγαίου (ΕΘΠΝΝΑ): «Θαλάσσια περιοχή Αστακιδονησίων» (σελ. 262).

Και στις τέσσερις αυτές περιπτώσεις το είδος για το οποίο προτείνεται ο χαρακτηρισμός περιφερειακών ζωνών είναι κυρίως η φώκια *Monachus monachus* και δευτερεύοντως τα θαλασσοπούλια.

Η περιορισμένη αυτή αξιοποίηση των περιφερειακών ζωνών και η μη αξιοποίηση των οικολογικών διαδρόμων καθιστά πρακτικά χωρίς οικολογικό αποτέλεσμα την ομαδοποίηση που επιχειρεί η ΕΠΜ καθώς στην πράξη δεν πρόκειται για ενιαίες προστατευόμενες περιοχές, αλλά για νησίδες προστασίας που εμπίπτουν σε ένα ενιαίο καθεστώς προστασίας, χωρίς όμως να παρέχεται η απαραίτητη οικολογική συνοχή, ειδικά στις θαλάσσιες εκτάσεις μεταξύ των υφιστάμενων περιοχών Natura 2000.

Ακόμα, η πρακτική αυτή αγνοεί την αναγνωρισμένη από την ΕΠΜ παρουσία ειδών ευρείας επικράτειας, όπως είναι οι θαλάσσιες χελώνες και άλλα θαλάσσια θηλαστικά, στη ευρύτερη θαλάσσια περιοχή μελέτης μεταξύ των υφιστάμενων περιοχών Natura 2000.

Επιπλέον, δεν προετοιμάζει το έδαφος για τις προσθήκες θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών, ως αποτέλεσμα των επιστημονικών ερευνών που υλοποιούνται από το έργο LIFE MareNatura καθώς και των νεότερων δεδομένων που θα προκύψουν από το επίσης υπό υλοποίηση έργο εποπτείας. Οι προσθήκες αυτές είναι απαραίτητες για την επίτευξη των εθνικών στόχων για τον χαρακτηρισμό θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών που θα καλύπτουν τουλάχιστον το 30-32% της θαλάσσιας έκτασης της χώρας και το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αιγαίου που ανακοινώθηκε στην 9^η Συνδιάσκεψη για τους Ωκεανούς (9th Our Ocean Conference).

Συνεπώς προτείνεται να επανεξεταστεί η δυνατότητα ενσωμάτωσης των ενδιάμεσων θαλάσσιων εκτάσεων στις προτεινόμενες πέντε (5) νέες προστατευόμενες περιοχές ή εναλλακτικά στον χαρακτηρισμό αυτών των εκτάσεων ως περιφερειακών ζωνών ή/και οικολογικών διαδρόμων που να συνδέουν τις υφιστάμενες περιοχές Natura 2000.